

եր բայց շարաբնօք կիսեալ, Ոմանք չեն հերթաւածոցաց. Եւ ըստ հերետիկոսնց պատրիարքնեան. Հաստատուած եւ անդորրական պահեցին զգացրած էին հաստատուած քի: Ոմանք ողցիցն են, և կես քառարկի ծեծեցնան հաջողաց եղան. Եւ ալլեց յանապահ միայնակ յեւլոյ ցրտասարդոց, անձեւաթմաց. արեւակից՝ 'Ի լի՛ ընին եւ ի փափար թառիկլով առօթիք. Եւ ըստ մեծ խօսակից իններու խօսիքից զհանգերեալն ան որպէս առ մարքարեն՝ պատուակն է առաջ ուն կարգ ուղարկուած է. Չի առ սովորացն յունավ. հանգերեալ կինցն: Զի յանցաւորն ի մշտացնաւոր փոխցան ի ներդրեալն էն ի հանգիստն, եղելի ի հենցաց երանեալն, ի ծերութեան ի ողպատճի անձեռապի ի սկսարթի զօրուեալն անձեռապի: Ի հուն իններէ ի նորութիւն թի անփոփոխիքի յատերութեանն ի սկսն ժամանեցին որով յարգեցին ամ կրից մարթնոց. Եւ զի յայս կենսու մասն էն ի քի իններանցան Զօրոց զվար տակւն. Եւ զննութիւն համառ պատմէ գիրքը՝ որ կրից յայտար վրա վզ ի յայսնի ցացնեն շամ տաւը զածն էն զիշտակ:

Էջ 618ա. Արդ յերես անկեալ ողավը զբանա
արքայան մանաւու աստիճանաւոր էնթերուց, որը
հանդիպէ պատուական իւ ընտիր ու ոտաւի փարգա-
լի կամ օրինակելով, և կամ հարուեց առանձին
լինականար թիրանով և ուղիղ պրախ ան ողարք ո-
ւացէր. Յավանէն մասէցին, և միւս սուտարաւոր
եւ ծնուց սոյնին (Տէ՛ս մը բաց): Դիմէլ յիշեցէ
այս կույտ յանձնենան, և միւս ու զննուած իւս զբանաւուն
զօտթանն, և եղարցն, ապահով եւ զբորգուն. ևս
քրիացն զմարդիսն եւ լզ (10 տող բաց): Դիմէլ յի-
շեցէ զմարդիսովոյ յայցած մեր զինան Սարկանաւուն
և զննուած իւս հանձնացեալ զավակունն և կենացան
մարդ իմ զաներէինն և զքեալ իմ զբանաւուն
(1 տող բաց): Դիմէլ յիշը զինան Սիրէն, և աւար-
եցարան իմ զարպատուն ու յայօն ամ փախցան առ
ժամ: ՈՒնաւիտին իւ զանդուածն և զքարցն իւր
զանցին, և շահմայստն, և պի-կըն, զբարցն: և նու-
զաներցն. և ամ արեան մընչ՝ դիմէլ յիշեցէ
զինան Սարկանաւուն և եղարցն իւր զմարդանն, որ
հօթն ամառ յայցած էր փախցալ առ քն. և կենակիցն իւր
իւ պրցին իւր զննակիցն իւ ամ. արքան մընցնց
(2 տող բաց): Դիմէլ յիշը զինան Սարկանն եւ զել-
բայսն իմ զմարդուրէն, և կողակիցն իւր զուշին, և
որդիցն զբարցէն. ուստին (յայսիւրէն), և զելբայ-
սն եւ ամ արքի: (2 տող բաց): Դիմէլ յիշը, և
զելբայսն իմ զպատաժն եւ կենակիցն իւր (13 տող
բաց): Արդ եւ զիս զանդուած գծազրուն լուսաւ-
մուրք. և կանարնեւաս յանցանք. զի Ան ամենին կա-
զը ինչն չըլ ու ամենին իւրեւ զաւազ ծօսուն: զի ու-
րու յերես անկեալ ապահով զնեն յիշէլ զքի և ու-
զրմք ասել մեղաւորք. և արտանութիւնու զբցի
զը տուու. նա եւ զննուած իմ զաւր բաշարանն, և
զմայնին. և կելպարցն. և ամ արեան մընձաւորցն եւ
իմ հանուցցուր ասեն:

Եղ 618ր. (օտար դրէէ) յէւս սորա ՏԵ վահան
նենցն կարգա:

(*Empowerment*)

ՀՐԱՄԱՆ ԱՃՎԵՌԻ

Ա Ա Ց Ե Ն Ա Խ Ս Ո Ս Ա Կ Ա Ն

Մեկնութեաւ ստորոգութեանց Արխտոտեւի
ընճայեաւ Էլիսափ (1) հմատասիրի ի լոյ էած
6. Մանասինան, Ս.-Պետերբուրգ, 1911, էլք VIII-176,
Գիր 2 բուք. (Bibliotheca Armeno-Georgica I.).

բար պիտի տար մեղնաեւ հեղինակին վաւերական անունը Սյն կարեւոր հարցը լուծելու համար ուրիշ միջնորդ չունիք հայ մատենագրութեան մէջ, կարելի է սակայն ենթադրել թէ հայ հողի վրա խնդրոյ նիւթ մենութեան հեղինակը կը համարուեր ծանօթ Ազոմպիոդորոս զայ պատացուցեան գժուարմին չէ: Ինչպէս յայտնի է Յովհ. Արտանելու Ալբիստանիւ ստորագութեան մէկնութիւն մը յօրինած է, որ հասած է մզի գր. Տաթ եւ աւցւոյն իմրագրութեամբ. Որունեցի իւր մէկնութեան մէջ շատ անգամ յառաջ կը բերէ Եղիշյի ընծայուած մէկնութիւնը հեղինակն համարելով զիդոմպիոդորոս՝ Արիստատելի մէկնչը. ուսափ կընար գիտանալ Արտանեցին այս անունը, բնական է որ իւր օրինակը ամբողջ զական էր եւ հետեւաբար իմրագրին մէջ կը գտնուէր Ազոմպիոդորոս անունը իրեւ հեղինակ մէկնութեան: Թէ Ազոմպիոդորոսի մը թարգմանութիւնը գյուղթիւն ունէր, զայ կարելի է իմանալ Գ.Բ. Մագիստրոսաւն, որ առ վարդապետն Սարգսն կը զրէ՝ “Բայց գտեալ մեր իսկ ի հայ Եղուար գրեալ թարգմանացն” զգիր Ազոմպիոդորոսի, զօր Դաւիթ յիշտառէի, կարի յոյժ պանչելի եւ հրաշալի բանաստեղծութիւնն ամակաւասարի կ վերայ ըոլըր իմաստասիրական բանից (Հրատարակութիւն Կոսա անեւանց, Էջ 66), որչափ կ'երեւայ Գ.Բ. Մագիստրոս առջևն ունէր Ստորոգութեանց այն մէկնութիւնը, զոր Յ. Որունեցի կը գործածէր իրեւ հեղինակութիւն Ազոմպիոդորոսի (Պредисловի, Էջ I - III) Հայ մատենագրութիւնը գժրախամար ուրիշ տեղեկութիւն չէ պահած մզի այս կարեւոր ինդիրը վերջնականապն որոշելու:

Խենացիք, ոսպ պէտք ենք ըլլալ որ գնէ ունիր մէկնութեան յոյժ նախանձութիւնը, որ հայ թարգմանն թեան հոգուն թափանցել կուտայ՝ մատենաշելով մզի հայուն առանձայտական թիւները՝ թարգմանութեան արուեստին որպատութիւնը, ճեռագրին պակասները, ետեւ առաջութիւնները, բնագրին յաւելուածներն ու հետաքրքրական շեղութերը եւ ի վիճակի կը գնէ զմէզ յօւնական թարգմանչին բառագանձը համեմատութեամբ միայն ուսումնասիրել ու լրսաւորել. առ այս մեծ գիւրութիւն պիտի ընծայէ արդէն բանասէրներուն Մանանդէ եանի ամէն գովասանքէ վեր համեմատութիւնը, որ միակ զարդն է բնագրին տակ զետեղուած թանկագին ծանօթագրութիւններուն. յոյն բընագրին հայուն հետ համեմատութեանէն բնականաբար շատ բան կընար ուղղագրել Հրատա-

րակից, որ եւ իրօք ջանացած է ըստ կարի գոհացում տալ այս ծանր պահանջմբն, ընդհակառակն ցաւով միայն սահպուած ենք ըսել թէ բնագրին ետեւը զետեղուած անծանօթ բառից ցանկը շատ համառօտ յօրինուած է (Էջ 150-5), զայ առնուած են բառեր, որոնց գյութիւնն անհրաժեշտ էր ցանկին անթառամ յարգ ու անանց գործածութիւն չնորհելու. Հրատարակչին առամձիք “անծանօթ բառերուն շարքին մէջ ցանկալի էր հանդիպիլ գոնէ “այսպէսարար Էջ 101 — (առաջդեռ, Էջ 2, 81) — առաւելարանօթ, Էջ 94 — բանասեցող, Էջ 27 — բարեխնանմինին, Էջ 43 — բացալինիմ, Էջ 95 — զնաց առնում, Էջ 4 — եռածանապարհ, Էջ 6 — երեքփաղառական, Էջ 71 — յարաշեշտողոր, Էջ 47 — ներգրաւոր, Էջ 30 — ներշոնչ, Էջ 15 — ներշնչաւոր, Էջ 74 — ներպառեալ (ներպարառեալ?), Էջ 102 — ունայնաշըրիմ (?), Էջ 34 — սրսկարան, Էջ 25 — վարականամ, Էջ 94 — վերնաւգեայ, Էջ 11 — տաղաւարական, Էջ 28 — տաղախատացութիւն, Էջ 75 — ցղակ, Էջ 16 — եւայշն նորգացն բառերուն, զորնց ի զուր պիտի որունեկ հայկազեան բառգիրքի մէջ: Աւելի խրնամօք աշխատասիրուած է սակայն “յատոկ անուանց ցանկը (Էջ 156 — 175), որ իւր սենակին մէջ միակ օրինակ կընայ հանդիսանալ ապագայ Հրատարակութեանց յատուկ անուններուն ցանկն յօրինելու. ուրեմն արժանի է մասնաւոր մտագրութեան եւ առանձին գնահատման:

Մանան դէ անի Հրատարակութիւնը կը կազմէ Պրոֆ. Մատի խմբագրութեամբ կազմուած “Հայ-Ալբիան մատենաշարունի առաջին համարը, որուն յայս կը տրամի յաջորդել կարեւոր մին քան զիւն հետաքրքրական ու կարեւոր գրութիւններ հայ ու վրացի գիւռաններու աշխատութեամբ: կը մաղթենք յաջողութիւն եւ յարատեւութիւն:

Հ. Ա. ՎԱԴԻԱՆՆԵՐՆ

ՀՄՈՒՆԾԱՆ ԱԶԳԱԿՐԱՆԱՆ ԺՈՂՈՎԱԺՈՒՀ ՀԱՅՈՐ Հ: - Հայ բարբառապիտութիւն. - Որուազիծ եւ զասալութիւն հայ բարբառների (բաթեապահտական բարտէսով): Գրեց Հ.Բ. Ամառան. Սոսկուա-Նոր-Նախիք Հնան, 1912: Կին 1 ռ. 25 կու. (Յ Ֆո.):

Լեզուարանութեան համար շատ կարեւոր ձեռնարկութիւնն որ ընդլացնումն է աւելի հեղինակին նոյն նի, թիմ վրայ գաղղիերէն հրատարակածին՝ իրաւամբ արժանացաւ թէ եւրոպացի դիւնոց եւ թէ աղջային բանասիրաց